

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

1925 чылда үлэскелетинге

1963 ч.
МАЙ
17
ПЯТНИЦА
№ 116 (5520).

Өртээ 2 көп,

СЭКП-ниң болгаш ККП-ниң төлээлекчилериниң болур деп турар ужуражышышкынының дугайында

СЭКП-ниң болгаш ККП-ниң төлээлериниң ужуражышынын 1963 чылдың майның 15 үезинде Москва артырариниң дугайына саналдан чагаан Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төл Комитедиң 1963 чылдың марттың 30-де Кыдаттың Коммунисттик партиязының Төл Комитединде чорутканы дыңнаттымган.

Кыдаттың Коммунисттик партиязының ТН-зының дарганының аралакчысы ш Чжоу Энь-лай КНР-да совет элчини ш С. В. Червоненкону бо чылдың майның 9-та хулазп алган болгаш СЭКП-ниң болгаш ККП-ниң аразына чугаалашышынын дугайында айтырыктын талазы-биле беседаны оң-биле кылган. Ийи партияларның аразына болур чугаалашышыныраа киржири-биле Москва чорудар төлээлерини ККП ТН-ның чингине секретары ш Дэи Сю-пин болгаш Политбюро кеңигүүнү, ККП ТН-ның секретариатының кеңигүүнү ш Пэн Чень-юан болгаш чорудар дээриниң дугайында Кыдаттың Коммунисттик партиязының Төл Комитединиң шитириниң Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төл Комитединде дамычканы ш Чжоу Энь-лай ш С. В. Червоненкодан дыңнап. Ол чугаалашышынын нарнын болур үезин бо чылдың июньнуң ортаңче шилчидерин Кыдаттың Коммунисттик партиязының Төл Комитеди саналдан. Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төл Комитединиң бо чылдың март 30-деги чагазының харыыны савлуурди чоруткан турар деп, беседга үезинде ш Чжоу Энь-лай ш С. В. Червоненкога чугаалаан.

Ийи партияларның төлээлекчилериниң ийи талазы ужуражышынын Москва чорудары СЭКП ТН-ның саналдааны-биле чыпээрешкенни дыңнатканы дээш, ККП ТН-зыга бистик партиялыстың Төл Комитединиң өөрүп четтиргенин СССР-ниң КНР-да элчини СЭКП ТН-ның даасканы-биле майның 11-де кыдат штерге дамычканы. Ол ужуражышынын хуусаазын ап көөр болза, оу майда эртерибес дээн кыдат штериниң саналы-биле СЭКП ТН-зы чыпээрешин турар. Июнь айда мурунда планнаттыганын кемчеглер, оң иштинде улустар аразының-даа кемчеглери хей болгашы-биле холбаштыр, СЭКП-ниң болгаш ККП-ниң төлээлериниң ужуражышынын, ун хуусаа кыдат штерге-даа таар-мыр болза, бо чылдың июль 5-те кылырын СЭКП ТН-зы саналдан.

ККП ТН-ның секретариатының кеңигүүнүне кандидат ш Ян Шан-нунь, ККП ТН-ның кеңигүүнү ш У. Сю-цзюаньның киржилгезин-биле совет элчини бо чылдың майның 14-те хулазп алган болгаш СЭКП-ниң болгаш ККП-ниң төлээлекчилериниң ужуражышынын 1963 чылдың июльдуң 5-те Москвага кылыр дээриниң дугайында СЭКП ТН-ның саналы-биле ККП ТН-зы чыпээрешин турарын ККП ТН-ның даасканы-биле дыңнаткан.

ККП-ниң төлээлери-биле ужуражыр СЭКП-ниң төлээлериниң составын СЭКП Төл Комитеди СЭКП ТН-ның Президиуму кеңигүүнү, секретары ш М. А. Суловтоу баштадыр болгашкан. Төлээлериниң составында СЭКП ТН-ның секретарлары штер Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильиничев, Б. Н. Пономарев, СЭКП ТН-ның кеңигүүнү, СССР-ниң КНР-да элчини ш С. В. Червоненко кирип турар.

Часкы тарылганың темпелерин дүргедидир

С. К. Т. О. К. А.

СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары

Билдингир үлеер чугаала: «Чуу тараан болур сен—оу чуу адыр сен» деп чугаалап турар. Бистан республиканың байдалында, мангы амгы чактын байдалында канчаар, каядыг хуусаада чактын тарыыры улуг ужур-дугаадыг. 1963 чылдың чакы бистик бүтү чуртта саалаан, ол Тываның шалдырине база далам чок болган. Оң дараан-биле республиканың ховуларынның ажал-ишчилери тарылганы артын чылга болаарга, ийи пелее озадып эгелээр. Ол бүтү часкы тарылгага немеле бергелерин болгаш моондактарны тургускаа, ынчангаш келир үедеги дүжүттүк бичик баалаан тургузугаа таарымчалыг үе-шакты мшкынмас төлөө, часкы хову ажалдарынның бүтү комплексини эң-не кыска хуусаада чорудар ужур таваржып турар.

Иччаарга совет кижилер бергелдерден көрүр-өвес, оларнын лозуну — бойдустан хайырлал манал орас, дарын ортан бооттары ап алар, чү-күдүт күш-ажыл-биле, чыдынган дүжүттүк, муракчы эртеняң практикаын амылгап турган, белик организалык болгаш медерелдик чорук-биле белик көргүзүглерин чедип алдыр болур.

Бо хүндөр Тываның шалдырын чөр болганда чеди чылдың бешки чылынын чагай дүжүт дээш демисел хайында. Ол демиселди үезинде ховуларынн эзулук маалыраарынын, чонун алаары мшкын, шолбанарнын хүрөөлени чаа-чаа айтар-биле немешкен. Бооттарыны каттамчытык ажалдыр-биле Улуг-Хем районун «Улуг-Хаа» совхозта үш селканын көжүп алгаш, үш хун иштинде 260 гектар чери таарак тракторист Даржаа Кадыр-оол, ол-та хуусаа иштинде 225 гана тараан тракторист Куурас Идам-оол алдаржанын. Каа-Хем районун Ленин атыг колхозта база шолбанар тыптып келген, оларын аларымда Леонид Корвин, Василий Гарянин, Петр Кузнец болгаш өскерлер-даа бар. Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозта трактористер штер Даныс-Белек, Соеткур-оол, Лепинг-оол, Монгуш олар ажылга белик көргүзүглерин чедип алган; «Кыс-Тей» совхозта ажылдап турар, мурунда шериге турган Кукарин болгаш Акулов олар Тилелте хүнүнге алдар кылдыр эзелче онаалгазын 200 хун күөсүдери шитирилээр турган. Олар бооттарыны берген өстөрүн алдарым-биле күөсүткен деп чүве 1963 чылдың май 10-да билдингир апаган: Тилелте хүнүнге Кукарин «ДТ-54» тракторага 60 гектарнын орунга 133 гектарны чаптып тараан, ынчаарга Леонид Акулов боюун бүтүргөткө онаалгазын 300 хун күөсүткен. Белик организалыктын болгаш чүрүмүзүнүн, техникаын болгаш шөлдү часкы тарылгага эки белет-көөрүнүн ачымында, бүтү коллективтерини чүткүдүт, эре-маалдыр ажалымын ачынып Барым-Хемчик районун «Шекпээр», «Барым» совхозтарынын болгаш «Муракчы» колхозун ажал-ишчилери тараа култураларын тарылганын республикада бир дугаар доосканнар.

Часкы хову ажалдарынн өң дээр агротехниктиң хуусаала, эки шывуур кылдыр чорудары дээш чарыш улам калбарып турар.

Иччаа-даа республикада илтиз-биле алгыра, тарылга ажалдыр темпелери ам-даа күдү болгаш дүвүрчигин байдалга тургузуп, чүге дээрге эң дээр агротехниктиң хуусаала эртин турар. 1963 чылдың май 15-ке чедир республикада илтиз-биле 170364 га чер чаптып тарыттыганын, ол дээрге планга хамаарыштың 45,8 хун болуп турар. Тараа културалары 162669 гектарда тарыттыганын, оң иштинде кызыл-тас—чүтге 126384 га болуп турар-дыр. Соңугу хүндөр, майның 10-унуң соңунда, часкы хову ажалдыр темпелери биче дүргөдүн-не харын: колхозтар болгаш совхозтар хүн бүртүнгө 18,2 мун га чедир чери тарып, селканын олаштыр ортумак ажалдашкын 15 га четкен. Иччаажак ыңдыг темпелерге ханып шыдаас бис, чүге дээрге кижилер күштерин болгаш механизириниң талазы-биле ам бар турар кулдуларынын алгыра, оң эки түндүктерин чедип ап болур бис. Чижээлээрге, Таңды районда 50 хүндөр хонуга 5 мун ганы тарып турар, ыңчаарга бир өвс алаа бар турар бүтү аргаларын долзуу-биле

рар. Ол дугайында амдан эгелээр картофель олутур дээр черлерин, темпелерин, тремпелерин тускайлап бээр болган оу тарын өстөрү талазы-биле механизириниң тускай эволюцияны тургузуу, олуту-туланы өй-шаанда чорудар ужуру-тур. Тарылга шалдырын калбартыр картофельди белик дүжүткүрү-биле дүжүткөн турар ужуру. Иңдыг турбуже, Улуг-Хем, Каа-Хем район-нарнын чактык ажал-агыйларында үезин челишес болгаш оу өмөртүп адыр күзөл чок болуп турарын дараа картофельди чылга шалдыр-нын кызыр дээр хөөнөр бар. Олар тарылганы кызырбышкан, «дүжүткү күөдүдир» дээр үезин болап турарлар. Ол дээрге илелде-ле чагыр-дыр. Күргөткө улур иңдыг практи-каны паркомарнын болгаш келес-көөр аайы-биле бүдүргө эртеледериниң талазында шитирилген өй-тур шавар ужуру. Демисел шывуу-нар-даа, саны-даа дээш чорудар ужуру.

Ам бо үеде соруга чүдөл дээш, артан саныг хүндөр тараа култураларын тарылганы эки агротехниктиң хуусаалада бүртүң-биле доозарында болур. Ол соруганы чедилешиниң күөсүдериңе негетинер бүтү чүдүдөр өстө бар: республикада 120 мун гектар белек-көөр чер, 1108 селканы, 1453 тракторлар болгаш механизирларынн хей саныг ортады бар. Бир өвс техникаын шын амылгап, ол бүтүргө агрегат бүртү амылгап, кылымшкынның нормалын күөсүдери чедип адыр болу, ол соруга чедилешиниң күөсүдери. Муракчы механизирларын чедип ал турары мшкын, «Сошник бүртү-ле эзелтеге гектар чери чаштырган турар» деп лозун-биле тарылганы чорудар ужуру.

Шынгын чүрүм чокта, темпелерин сөксал чок өзүштүгү чок турда ол ажал күөсүдериңиз деп чүвени билер херек. Чүтге белик темпелер, бүтү техникаын долу күчү-биле амылгаары часкы ажалдырнын хуусаазын кызырлар. Шалдыр техникаын албоо, оуу болуктеп амылгаары болгаш ажал-агыйлар эдилээр, машиналарын агрегаттар аайы-биле амылтыг кылыр таарыштырны билери, трактор бүртүң эң дүжүткүчү амылгаары, ийи эзелче-биле амылгаары—ам-даа бүртүң-биле амылгаары кур-дурлар-бо-дур.

Механизирларын бүтү талазы саныг санышкын болгаш катгөч-гей-биле хүрөөлөн, социалисттик чарышын эзулук калбартын, оларнын чагай ажал-ишчилер түндүктерин үргүлүчүлүгү, эки ажалдаанын төлөтпн-биле демелген, материал талазы-биле шанып мактаар кемчег-лери амылгап турар колхозтарда болгаш совхозтарда часкы тарылга улуг чедилешиниң чоруп турары практика күөсүдери.

Муракчыларын дүжүткүчү бүтү кемчег-биле шалдырды, агро-наны талазы-биле контролду күш-терини, чүдү-каралар, амылты урей кылар болгаш чаныс майыс-көп болуулар чоруктар-биле демисел — тарылганы темпелерин бүтү кемчег-биле белидериңе болгаш оң шынарны экидиринге амгы өдө негетиниң турар чүдүдөр өдөр-Лар. Партия, профсоюз болгаш комсомол организалыкларынын уду-рукчулары, бүдүргө эртеледериниң, колхозтарын болгаш совхоз-тарын тускай эртенялерин бо хүн-дээр тараажылар ортуңга түрүп алгаш ажалдап ужуру. Шалдыр ажалдап турар тараажыларын, механизирларын, тускай эртеня-лерин ортуңга хүн бүртүң чүткүдүт, организалык болгаш масса-политиктиң амыл—часкы тарылга фронтунга тылселениң үлөөлүн өдөр. Кижилер-биле карак-кымыл, олутурут ажалдап, кайы-бир черге, шылге часкы хову ажалдырны сан-даа, шывуу-даа талазы-биле белик көргүзүглерин чедип алын дээш тараажыларга тодаргай дуу-лаз дугайында удурукчу бүртүң саныг салыр ужуру.

Тарылга планын күөсүдери, оуу агротехниктиң белик дегиле чорудар, бүтү кыча ажал-агый кул-тураларын элек дүжүтүп алдыр —көзө ажал-агый продуктуларын бүдүрүр база күрнеге салар талазы-биле социалистик хуластелери республиканын күөсүдериңиз мага-дылы болур болгаш коммунисттик тургузарын улуг хөронге болу-вустуң уду-дууустуң кийренишис ол болур.

Фидель Кастро Ленинградта чеде берген

ЛЕНИНГРАД (СЭТА). Социалисттик революцияның Чаңгыс аай партиязының Национал удурутлагынның бирги секретары, Куба Республиканың революдуз чазаның Премьер-Министри Фидель Кастро Рус тускай самолөт-биле Свердловскинде мида чеде берген.

Куба Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүнө туктары-биле шимел каан Ленинград аэропортунга хоосту Кубаның башкычызын утку ап алдыр-биле Ленинград гарнизо-нуунуң шериглериниң хүндүдүт тап-мылын тургускаа. Куба Республи-каның болгаш Совет Эвилелиниң ку-

руне гимнери байыралады-биле чыгыламын турган.

Ленинниң хоорайының чурттакчыларынн өмүңезинден Ленинградтың хоорай Советиниң күөсүмүнүн дарагыз В. Я. Исаев ш Фидель Кастрога болгаш оң өөрүнге иңги байыры чедирген.

Эш Фидель Кастро чүве чугаалааш, өөрүшкүдүгү хүлээп алышыкын дээш Ленинградчыларга өөрүп четтирген.

— Бо минуталарын болгаш бо деп-шү бис кажан-даа угтас бис—деп, эш Кастро чугаалаан.— Совет улустуң төүөгү бичине бүтү-ле чүдө-дери Ленинград биске көргүдүт турар-дыр. Бо болза революцияның каваян-

дыр, ноортан Ленин болгаш болше-вик партия эрге-чагырганы чаалап алдырыне орус пролетариатты эзерт-тип чорупкан. Бо болза бүтү-ле ре-волюдузт чаалап алдышынынын бол-гыжы туруштуу-биле камгалан тур-ган болгаш камгалан алган, шавар халаашкынынын өлтүрүшкүчү хоорай-дыр, бо болза Ала-чүртүң улуг дайынын чылдарында 900 хүндөрүнн бузаалышынын шыдаан эртерин хоорай-дыр, бо болза бооу коммунисттик тургузуу турар хоорай-дыр. Бистер, бүтү адалыгы рево-люцистар, Ленинградты биске ыдык-тык чөр кылдыр көрүп турар бис.

Совет-куба найыралдың митингизи

ЛЕНИНГРАД (СЭТА). Фидель Кастроның болгаш оң эштериниң база оларын үлеп чорур кижилер-нин олугар машиналарынн колони-назы аэропорттан шыдаан, дегем Мос-ковск проспектинден Ленинниң ийи ордендерин болгаш Күш-ажылдык Кызыл тул орденин чурасан, аскан халаага киркинен. Совет энергия машина тузууңу хоочун бүдүргөсү—С. М. Киров атыг «Электросла-за» деп алдарыг заводтуң коллек-тивинге ол белик шаңжаларын Совет чазак тыыскаа.

Кубаларынн революдуз чүткүл-дерине камгал-даа күштер доктар бооп шыдаас. Оң үлөөлени болза хоосталга мшкындыг улустарынн бузулбас пролетариат эң-сетки кат-тынтырылга болгаш найырал-бо-лур деп, В. С. Толстиков демделген.

Бөгүн Ленинградчылар революдуз ортулукту төлөөлекчилерин болгаш оң башкычыны Фидель Кастро Русу ам-дууламшкын эзу-биле хүлээп ал турар деп ш Толстиков мелегерлесе олурушканын дийчи-тиг амгы чактап турган.

Социалисттик Революцияның Чаңгыс аай партиязының Национал удурутлагынның бирги секретары, Куба Республиканың Революдуз ча-заның Премьер-Министри Фидель Кастрога сөс берген. Совет Эвиле-лиге болуңуң чоруп турар дугайын, заводка баргаш, көргөн чүдүдериңиз дугайын ол чугаалаан. Волгоградтың, Иркутскиниң болгаш Братскиниң электростанцияларында тургускаа машиналарын каяа кылган деп ай-тырырга Ленинградка кылган деп харыман турган дээрин Фидель Кастро демделген. Силериниң күш-ажылдарыңиз үр-түндүктерин чөр болганда көргөн бис. Силериниң бү-дүрүп турар машиналарыңиз мага-лым-даа чагай-дыр. Ол машиналар-нын шуптузу совет улуска бараан болур кылдыр тургускаа. Силер хер-кек кырында бойдушту чыгырынн кызык молчурүнгөн эвес, кижилер уулуларыңа эвес, а оуу хостад төлөөгө кижине ажалдыр кылдыр бойдушту албалал турар-дыр силер. Революцияның түндүктерин, оң дара-зында бүтү ажал-чүдүдүлүгө силериниң чедип алган чорудуларыңиз болур, Силер, шыман-ла, улуг челиш-кинерини чедип алган силер деп ол чугаалаан.

Ленинград-биле холбашкан бүтү чүдүдери билер бис деп, Ф. Кастро үргүлүчүлүк чугаалаан. Ленинградтың маалдыры ову-көвир бистериниң шуптууска үлеер-чакык болур. Бистик төлөөр бистик чүрүвустүң амылчы конарынын чедирген ба-йырын Ленинградтың амылчы кон-арына дамычканы тур.

Найыралдык ол чайындамча көр-гүзүлүк киржикчилери куба рево-люцияны баштыгчыныга чүрөткн хамы байыры биче катан чедирги турганар.

«Интернационал» байыраладым-биле дийчилем турган. Митингнің бү-тү киржикчилери оуу мראה. Хой мшкынлариниң ортус дага мראה турган үнүңүң аразында илан дла-да сөстөр тодаргай дийчилем тур-ган. Ленинградчылар-биле кады ал-чылар партиягы гимнини улуг со-рук киринчи ужуражышынын доозулган. Фидель Кастроу бол-гаш оң эштерин амылчарынн чүрөк-тиг хамыныман угеп каан. Куба эштерин олугар машиналары хоорайны оруктары-биле чорупкан. Ында оларын мун-мун Ленинградчы-лар четкипей манал турган.

Соорук киринчи ужуражышынын доозулган. Фидель Кастроу бол-гаш оң эштерин амылчарынн чүрөк-тиг хамыныман угеп каан. Куба эштерин олугар машиналары хоорайны оруктары-биле чорупкан. Ында оларын мун-мун Ленинградчы-лар четкипей манал турган.

«Вива Куба», «Вива Фидель» деп үнер дийчилем турган.

Гидрогенераторуңиз чегинге кире бергеш, Фидель Кастро бир генер-атору көрүп, калдыг тузуга чорудары-биле оуу белеткен турары деп айтырган.

— Бо машинамы найыралчы Индия чорудуп бээр дээш белеткен турар бис — деп, Ленинградтың машина тузууңу «Электросила» деп каттыжышынын чыгыне директору А. В. Мозалевский харыманал.

— Ындыг генераторуңиз бүдүрүп үл-дүргеш, Кубага чорудар бир генер-аторуңиз киргизер оуу бо чылдыг ушкы авиарында алдыр.

Завод Кубаның чыгыны моон муру-нда база кымыл келген дээрин Фидель Кастрога дыңнаткан. Хостал-гыңиз ортууңуң эвээш эвес электер шимчедикчилерин чорудуп берген.

Фидель Кастро улуг станоктуң чаны-га докталган. Алаа Социалисттик Күш-ажылдык Маалары Н. И. Пер-шин-биле база өскө-даа амылчар-нар-биле ол чугаалашкан. Олар

Эрте чажар тараа културалары доозулган

Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунуң механизирлары болгаш хову амылдарчылары часкы хову амылдарынын онаалдарыны — эрте чажар тараа култураларыны — кызыл-тастың, суланың, арбайнын, чинге-тарааның болгаш чокан-тарааның тарылганын чедилешиниң-биле дооскаш, СЭКП обкомунга болгаш Тыва АССР-ниң Министир Чөвүленин-ге рапорттаан.

Чаагай дүжүт дээш

БЕДИР-АРЫГ. (Телефон-биле). Усть-Лабинчаларын үнелиг эгел-дөөшканын дегилешкан, чуртка та-раа бүдүрерин улум көүдүдөр со-рулга-биле Тес-Хем района «Чоду-раа» колхозун тараажылаа чакы-раа» колхозун тараажылаа чакы-раа» колхозун улум калбартып турар. Кызыл-тастың планын 110 хун күө-сеткен азы ол кол култураны 1208 гектарда тараан. Ол ыпшаң арбай-

ны 200 гектарда, чокан-тарааны 100 гектарда план эзуугаар чашкың.

Тараа култураларының чажыла-дарыны үргүлүчүлүккө хову бри-гаданында тускай эволюу олутуу-гага же киргеген. Олар чыгар сөлөкөзүң 20 гектарда олутуп доосканы, ам куурузаны 730 гектарда олутуп эгелээр.

БРИГАДАНЫҢ МУРНАКЧЫЗЫ

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 шатыгын дүргүзүп 73 гектар кызыл-тасты чаштырып, чаштырылган агрегаттарынн аразында социалистик чарыштын бирти черинге үнгенин, бригадада чер ал-дарылыгында улуг-нормалын бүдүн чартыктын ийи катан ажыр күөсү-дүр турар муракчылар барын бри-гадир биске чугаалады.

Эш Бахтинниң көргүдүт шы-ман-ла эки-дир. Ам боюнда чүтге бо бригадада эвес, дарын «Межегей» совхозун бүтү бригадаларында эң дээр көргүдүт-дүр. Иччаа-даа өскө черлерде оң ажыр көргүдүт-дүр бар болду.— деп чорумда-ла,

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 шатыгын дүргүзүп 73 гектар кызыл-тасты чаштырып, чаштырылган агрегаттарынн аразында социалистик чарыштын бирти черинге үнгенин, бригадада чер ал-дарылыгында улуг-нормалын бүдүн чартыктын ийи катан ажыр күөсү-дүр турар муракчылар барын бри-гадир биске чугаалады.

Минута бүрүзү үнелиг

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 шатыгын дүргүзүп 73 гектар кызыл-тасты чаштырып, чаштырылган агрегаттарынн аразында социалистик чарыштын бирти черинге үнгенин, бригадада чер ал-дарылыгында улуг-нормалын бүдүн чартыктын ийи катан ажыр күөсү-дүр турар муракчылар барын бри-гадир биске чугаалады.

Эш Бахтинниң көргүдүт шы-ман-ла эки-дир. Ам боюнда чүтге бо бригадада эвес, дарын «Межегей» совхозун бүтү бригадаларында эң дээр көргүдүт-дүр. Иччаа-даа өскө черлерде оң ажыр көргүдүт-дүр бар болду.— деп чорумда-ла,

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 шатыгын дүргүзүп 73 гектар кызыл-тасты чаштырып, чаштырылган агрегаттарынн аразында социалистик чарыштын бирти черинге үнгенин, бригадада чер ал-дарылыгында улуг-нормалын бүдүн чартыктын ийи катан ажыр күөсү-дүр турар муракчылар барын бри-гадир биске чугаалады.

Минута бүрүзү үнелиг

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 шатыгын дүргүзүп 73 гектар кызыл-тасты чаштырып, чаштырылган агрегаттарынн аразында социалистик чарыштын бирти черинге үнгенин, бригадада чер ал-дарылыгында улуг-нормалын бүдүн чартыктын ийи катан ажыр күөсү-дүр турар муракчылар барын бри-гадир биске чугаалады.

Эш Бахтинниң көргүдүт шы-ман-ла эки-дир. Ам боюнда чүтге бо бригадада эвес, дарын «Межегей» совхозун бүтү бригадаларында эң дээр көргүдүт-дүр. Иччаа-даа өскө черлерде оң ажыр көргүдүт-дүр бар болду.— деп чорумда-ла,

«Межегей» совхозун № 2 хову бригаданынн механизирларынн аразында чеди чылдың бешки чылынын тарылганы белик шынардыг доозар деп социалистик чарыш калбарган.

Чарыштын түндүкү хүн бүрү көргүдүт самбырамыда бийитиниң турар. Ида П. Бахтин дээш фами-лиянын дугаада көнөөктөрдө май 7-де 73 ганы чаштырган, норма 205 хун күөсүткен деп бижээр болду. Ол муракчы механизирону сүрагал чедо бээрликсе, туралгын стовалазында бригадир Василий Кыпылов биле тракторист Прокопий Бахтин бо чугаалашкан олуттар.

Коммунист Бахтин май 7-де «ДТ-54» дөй трактор-биле боюдун ээлчонин 10 ш

ПРОДУКТУЛАРНЫҢ ЭЛБЕКШИЛИ ДЭЭШ

Мал ажылынын продуктуларын болгаш тараа бүдүрүни көзүндө дээш бугу узугун чарыкчы калбар- тыр дугайында уст-лабичилердин кыйгырымына «Тазы» совхозтун бирги салбырынын малчына- ры нгиз күзүл-биле каттышкан. Олар ук кыйгырынын дугайы болгаш боттарынын бол чылдагы практиктик сорулгаларын апрельге нияти хураалыга чугаалашканар.

Салбырын Эр-Лавак сүт-бараан фермасы (эргелекчи эш Дүтүн-оол) сүт бүдүрүниги планын өрткөн чыл- ны 124 хуу, сүтү күнүнө саа- рынын планын 129 хуу күзүстөк. Мында саанчылар Чылбак, Долгар, Эртежи олар бир инекке онааштыр 1000—1100 кг сүт саап азыр дээш социалист күзүлгөсүн 1100—1300 кг кылдыр күзүстөкөр. Хойжулар Н. Доржу, Сымчалан, Кочка олар чүс хойга онааштыр эи хой хурагалы, хой бүрүзүлгөсүнө 2 кг ажыг дүктү алдылар. Ол шыккан чылгычылар С. Доржу, Муслик, ха- ван ажаалчысы Очуу, күш ферма- сынын ажаалдакчысы Дарыма ола- рын эки ажыгын макталды ап ту- ра.

Бо чылдын бирги кварталында салбырын ажил-ишчилери күнүнө эки саарынын планын чогуур хуу- сазында ажып күзүстөкөн, планын көрдүгүндөн 23 центнер хой ээти дужаалаган.

Малды бо чылдын менди чык ажы- рын. Хойжу эш Ады-оол 224 хой- дан 236 хурагалын алгаш, менди доруктуруп турар. Он ичэй эштер Болат-оол, Балгай, Чорал-оол олар- нын түннелери багыл эвес болуп турар. Бо муракчы малчынардын

чедикшиктеринин үндөсүн болза, мал ажылыга эөөтеринарынын чүрүмүнүн шыгыны сагып, мал- дын ажаалда, азыралын эти тургу- зуп, малдын бүрүзү боуга оонаш- кан ажыл дээш харыскалганы эки мелепер билеп турарында.

Чеди чылдын бешки чылында улам бедик түннелерди ажаалда- рын салбырын малчынары чагы- ыс эи-сеткелдик шиптирлээ. Илангыя малдын баш санын өрткөн чылдагымын 22 хуу өстүрөт, те- өртүр чүс баш мал бүрүзүлгө 100- тен эвээш эвес анай, хурагалын азыр деп олар хүлөнгөн. Малды өтктер, сүткүр уксаалын бедик хемчегилери азыр, ычанган бо чы- лын 300 инекти, 3500 хойну та- рын бооздыр. Ол ажылы ам чо- руу турар.

Күнүнө өрткөн чылдагымын 722 центнер хой ээти, 100 цент- нер хой сүтү, 80 центнер хой дү- күтү саарын азы 1852 центнер ээ- ти, 1910 центнер сүтү болгаш 207 центнер дүктү дужаарын салбырын малчынары хүлөнгөн. Бир саар инекке онааштыр 1160 кг сүтү саап азыр планда көрдүгөн. Онү 1200 кг кылдыр күзүсидерин саан- чылар хүлөнгөн алган. Оларын аразында Чылбак, Долгар, Эртежи олар инек бүрүздөн 1350 кило- граммдан эвээш эвес сүтү саар деп сүзү бергенер. Хойжулар ния- тин-биле хой саньындан 2—2,5 кг дүктү кыргып азыр деп тура. Тейлер деп чере эш Канданын баштааны хойжулар бригадасы бо- луун күзү-биле 30 гектар кукуруза тарааш, оңо га бүрүздөн 600

центнерден эвээш эвес ногаан мас- саны өстүрүп азыр деп шиптир- лээш, черин бедиктеп алган.

Малдын чайгы семиртилгезин эжиждерин салбырда планнаан. Бо- да-даа, шээр-даа малды тргүчү олар солуп, көжүп чоруп олардыр арганы эки ажылаарын, тускай семиртилгезе малды болгаш саар инектерин дүн, хүн чокка оларды- рын малчынар дугуржуп алган.

Малдын келир кыштагалдым- кынынга баш бурунгаар бедиктеде- рин чорударын салбыр аман аге- лээр. Малдын бүрүзү кыштагал- ында каяларын шиптир алган. Ары- лаар, септелгезин кылар болгаш дезинфекциян ийи-ийи удаа чо- рулар. Салбыр 22 муң тоннадан эвээш эвес мал чеки бедиктеэр. Оңо шип- тинде 700 гектар кукурузанын та- рааш, га бүрүздөн 320 центнер- ден эвээш эвес ногаан массаны ся- лостан алыр.

Бо чылдын салбырын малчына- рынга чуртталганын 8 бажынарын, хой, инек тарыыр пунтуларын, хой кыгыры залды, хой чуур черин кылар.

Социалистик чарыкка алган хү- лөзгелерин күзүсидеи дээш ажал-ип ам чоруп турар. Салбыр- нын нияти хүлөзгелерин күзүсидеи тус-тус киялдерин эки ажал- даарын шиптир чумааржыр. Ичян- ган бригадалар, фермалар болгаш малчынар, тараажалар аразында чарык калаарын, а бирги салбыр Бай-Тал салбырын социалистик ча- рыкка кыйгырган.

Н. НАЙДЫН,
салбыр эргелекчиси.

Танды районда «Революциянын чалбымжы» колхозтук Марчен- каа сүт-бараан фермасын бо чылдын мала инектерин шиптузун та- ры бооздырын шиптирээш.

ЧУРУКТА: ферманч зоотехник комсомолчу И. Чичулин тарым боозадылгага бедиктеди чорудуп тур.

Мурнакчы тудугжулар

Комбу Александр Кунеевич — Тес- Хем районун «Тере-Хөл» колхозу- нуң муракчы тудугжуу. 1949 чыл- да Кунгуртга колхоз тургустуна- ныннан бээр бадым, хирээ-биле ол өшөкчөй келген. Бо аразында каналыг тууларын тудушпаан дээр. Чүдге тудугларын кылчын турган эвес, харын тудугжуларнын ажылына зекер боуур дуржуугалыг мерже- лик киялдерин бирээш. Республи- канан чаа, чараш колхозчу суура- ланын бирээш боуур Кунгурту суурун тудуп тургустунага шевеу ту- дугжунун улуу-хуузу уауу.

1962 чылда колхозтун баштаар чери муракчы тудугчу эш Комбуу Чедер куортка дымтадырган. Ол дээрге оң могак чоң күш-ажылынын бедик үнелел боуур. Александр Ку- неевичин бо чылдын колхозтун от- чет-сонгузгалыг хураалыдан баш- таар черин кезигиүне сонгаан.

Ол ам тудугчу эвезиун удуртуп турар. Ол эвезио Кунгурту сууруга 6 чуртталга бажынын август 1-ини бе- тинде ажаалгала киирер болгаш өс- ке-даа чедир кылдымман бажы- нарын доозар, септелгелерин кыл- дыр.

Төпчүдөр өйү нелген

Эмнелге салбыры амга чедир төд чок. Халдүктүр-Аксенга эмнелге бажыны эвээш каш чылдары ажы- галга тургаш, ам мырыпай сеге бе- зин чок кылдыр үрелип тынген. Кундус-Бедиринде эмнелгенин ки- жи чурттаар бажынын туткаш, ажаалгала киирээ-даа, шынары кон- чуг багай. Соок, септелге кылдын- маан. Бажы-балгат чогулдан чы- тарып эмирирге, божуларында кардунген хөрөнчирин чыл бүрдө ажаалгатынмай турар. Ирак-узак чердеге барып эмчээ чыдары-биле хай уе-шак арттары ажал-херекке саят жүрүштүрүп турар.

Колхозтун төп эмнелгези бо эм- нелге салбырынга багай дузалап, эргөкчө чугууа эмирини чогуур ай- шаанда чоруттайн турар. Чамдыс эмнелге чалаалга келген, буу-зба көстүп каяш, хал чангыр. Салбыр эргелекчизи-биле кады малчынар- ны кезир, медицина хыналдаларын кылды талазы-биле кандыг-даа ажал чоруттайн турар.

Шынаа көдө Совет болгаш кол- хоз баштаар черинден Балыктыг эмнелге салбырын төпчүдөр чорук шыгыны негеттиип турар.

Н. ЧАМЗЫРЫН,
Тес-Хем район, «Тере-Хөл» колхоз.

Мурнуку зонада хой ажылынын айтырыглары

Мурнуку зонада Тес-Хем болгаш өвүр районнарга хойнуц уксаалын эжиждип эгелегилдер бээр он чыл чедир турар. Бо аразында хойнуц 62,7 хуузу хайнак, 37,3 хуузу тус черин бооп турар. Моон алгырта, чеди чыл планнада хойнуц уксаал- ын 70 хуу чедир эжиждер деп көр- дүнгөн сорулганы чедикшикнин күзүсидерин бугуздунде келген деп болур. Ичиди-даа болза хойнуц ук- саалын эжиждерге мааньыла кады чо- рудар чамдык хемчегилери чорудуу турары четес. Ам ол хемчегилери шыгыны чугаалажырынын үези кел- ген.

Бирээде, муракчы зонага чурттуң хойларын нарын болгаш чартык на- рын угже сайырдыр деп шипти- рилеп алганымыс черле шын. Амгы үезде бо дугайын чигизер кийи чок-ла шыккан. Ичиди болза-даа ая- тырынын ычпаар тодаргай шиптир- леп алган кирезинде чамдык ажал- агыйларын удуртукчулары хойла- рынын аразында кандыг-даа шынар чок, яны-буру кошкарлары чүге мычмага чедир хоуп алган туралары? Тарым бооздыр ажылы чүг- ле буу барымдаала эрттирип турар. Чыл бүрдө янавалла чорудар ужу- руг хойларын бониторказым (шичилгезин) кончуг, шынар чок эрттирип турар, а чамдык черлерге эрттирээ-даа, оңо түннелер херек кырында ажаалгалай турар. Хойлар кластар, өң-чүзүп, назм-хар айы- биле тускай кодандарга үстөмчөй турар. Хурагаларын өй-шанда ба- за үсөйи турар. Күш-ажылыды өс- тааннаштыгында артеминин бол- гаш практиканын чедикшиктерин негептерид талазы-биле хемчегилер кончуг кошкак. Байдал мындыг чо- луп, моон яны-буру бундуглаамчы нарып келгере, шыпаал-ла, нарын дүктү хой сайырдыр деп айтырып биске таядыр чүге бо, частыры болу берөөн деп, сезилгээшкенин үнүп турар. Оңо ужурунда чет- нес ажалдын чылдаганнарын, өй-бо

Малчынарже кичээнгей салыр

Малчынарнын амыдырал-чурт- талгамыче кичээнгей салыры ам үезде хүнүнчү чугула айтыры бо- луп келген. Ичиди турбузге, бистиди «Большевик» колхозта бо айтыры ам-даа хүнүнчү ээлчээнде тургусту- маан.

Манаа мындыг чижектерин көргү- зүп болур. Боом-Бажы деп черде хойжу Борбуй-оолдун, Кызыл-Дагда Кара-оолдун болгаш өске-даа мал- чынарнын бажынарын көргө, би- чин даккын, шалалары чок, сыс- каан чилгистери тогдуп дүшкүлөй берилгез, өйкөк черден даштын чү- ну-даа көрүп болур. Бир боозага, ырак тайгаларда ачылларын түр чурттаар казанак бажынары-даа тыккан.

Чурттаар оран-савааның байдалы мындыг турда, радио, сайгылаан дугайында чугаалаан-даа херээ чүу боор. Култура-амыдыралдык бо чүдүдери малчынар кончуг күзеп турар болбайн наан.

Бистиди хойжу бригаданын тө- вүн кааа тургузары безин шүтү шиптирлеттингез. Чолдак-Шыра- Булакка тузар дээш деп чугаа бар. Хар уауу дүжөр, хем үнү соок чер болганда малчынар апаа таарын- майн турар. Малчынарнын санал- оонаман ап тургаш, моңу дарый шиптирлээ чогуур. Иччанмас бол- за, бо чыл эртер, а бригаданың төп турлаа чок, мурунку хөвээр-ле, чер быдаргай болур.

С. КАРА-САЛ,
Барыин-Хемчик район.

ПОЧТА КЕЛБЕСТЭЭН

Чөөн-Хемчик районда «Тыва» сов- хозтун Хөндөргей салбырының мал- чынары марттың төнүчүзүнө чедир солуп, сеткууду уузук чок ап кел- генер. Ол үеге чедир апаа тускай почтаны ажаалдап турган. Апрельдин эгеледине совхозтун дирекциязы ол почтанын дүжүргөш, сүт сөөртүр атомашынын чолотазыны эш Кай- гал-оолду малчынарга почта чеди- пер кылдыр томуйлаан.

М. ЧИЖИТ-ООЛ.

«Шынның» материалдарының изи-биле

«Агротехниканы шыңгы сагыыр»

Мындыг эге-биле май 8-те үнгөн № 108 «Шын» солунуң мурунуку чүлүмүге Чөөн-Хемчик районун СЭП XXII съездин аттыг колхозуну Бора-Хөл бригадасында ажил багай организастаттыгында ичидинан амылдырың шынары кууду болуп, агротехникти негелдерин хажыдып турарынын фактыларын айтып, шүгүмчүлөп бизээш.

Чөөн-Хемчик партиоунуң идеология илдийинин эргелекчи эш М. Дугаржалтын дынатканы болза: солунуң мурунуку чүлүмдө айтыл- ман фактылар шүптү шы боулан. Бо дугайында колхозтун даргасы эш И. Номбунайын илеткел партиоунуң бирозунга дынчаш, четпестерин эдер дугайында хемчез алган. Чөөн-Хемчик эргелекчизин кол агрономи- арын болгаш партиоунуң өске-даа ажилдакчыларын ол бригадаме чо- рудуп, хемчег алганынын түннелине ажил эларын шуудан, эрте чажар та- раа култураларын тарыгынын бригада доозар чыгаан.

Ол-па мурунуку чүлүге Улуг-Хем районун «Найрал» совхозуну Булуң-Терен салбырында агротехникти негелдери хажыдып турарын, ылангыя салбырын агроном эш Лаптевановын шалге шоолуг барбайн, бодунуң хүлөзгелгизин күзүсидеи турарын бизээш. Совхозтун дирекциязы кол агроном эш Е. Хөвөстү Аймырыңы бригадасына чоруткаш, чет- пестерин эдеринин хемчез алган болгаш бодунуң хүлөзгелгизин багай нүс- седи, четпестер-биле эптежин турганы дээш агроном Лаптевановы сов- хозтун директорунуң дужаалы-биле доңгутуу деп, директор эш М. Дор- жулдай редакцияга дынаткан.

Парлаттынмаан чагааларын изи-биле

Өвүр районун «Торгалыг» колхозунуң даргасы эш Мирчинин кол- хозчуларын амыдырал байдалыче сагыш салбас, дүжүмөтсиг чорун илеретин көдөз бичикчинин чагазы редакцияга келген.

СЭП Өвүр партиоунун секретарынын оранчымы эш М. Достай- нын бистиди чоруткан бичижинише харыласы болза: эвөрчүн бичин турары фактылар хыналдалын шыныг бооп бадыктыгын, молхозта партия комитетинин бирозунга эш Мирчинин четпестерин чугаалашыш, шыгыны сагыдырган.

Хүлөзгелер күзүсеттинер

Тоюу районун «Совет Тыва» ко- дээ ажал-агыл артелинин ажил-иш- чилери өрткөн чылдын бодунуң муру- нуга тургустунан ажал-агылы сорулгаларын чедикшикни-биле шиптирлээ турган. Чеди чылдын бешки чылында ол чедикшиктерид улам өстүрери колхозчулар шипти- рлээ. Ичянган колхоз бугуздун- гезиянын яны-буру адыраларын кай- биле социалистик чарыкты ба- лкарткан, тус-тус колхозчулар боттарынга бедиктен хүлөзгелерин алдылар.

Саанчылар инек бүрүздөн орту- ма-биле 1350—1500 кг сүтү саарын, хойжулар, кадарчылар та- рур чүс баш малта онааштыр чаш малды алырын хемчезин өстүр- өшкөн.

Кукурузаның хайнак үрезини (ВАСХНИЛ-дин академиги Б. П. Соколов-биле беседа)

Бо чылдын кукурузаны дыка хой шөгө бедик дүжүттүг сорттар бол- гаш хайнак үрезинер-биле тарыыр. Кукурузаның хайнактаа үрезинериниң 18-ин Бугу-векеледиз кукуруза эртем-шичилек институтунун се- лекционерлери өстүрүп ичидер. Ол хайнак үрезинери 100 хире облас- тарда райончуткан. Райончуткан бол- гаш перспективтиг хайнак үрезинериң дугайын чугаалап бээрди Ленин шаңналың лауреады, ВАСХНИЛ-дин академиги Б. П. Со- коловтан СЭТА-ның корреспонденти- ын даяан, Сурагам эртемден улуз күзүл-биле мыччаар харылашкан.

Өрткөн чылдын бистиди чуртуукаа 37 миллион гектар черге кукуруза тараан, оңо 13,5 миллион гектарын кукурузаның хайнактаа үрезини-биле тараан болуп турар. Бо чымы хайнактаа үрезини-биле тарыыр шөл- дүң кемчээл өрткөн чылдындында дыка көвүздөр. Кукурузаның дүжү- вүн бедиктеринге бирги салгалды хайнактаа үрезини эки күчүлү быра боууп турар. Ол үрезин кукуруза дү- жүдүгө 20—30 хуу немелдени бер- ип турар.

Мурундагы чылдарда шыккан эң хой шөлү «ВНР-42» деп хайнак ээ- лөөр апар. «Буховский-3», «ВНР- 25», «Одесский-27» болгаш өске-даа хайнактар база хой черге тарытты- нар. Чаа хайнактардан «Днепроский- 56» оңка магалам турар.

Кур болгаш өске-ла сонгу-чоон районнара күрүнеңиң сорттар шич- чалээр участоктарында «Днепро- ский-56» деп хайнакты эвээш кыш чылдарын дургузууда тарырга бо- дуун дүжүттүңүң болгаш бир тек- тарга оонаштыр хемчегиле едина- шык талазы-биле ол хайнак үр- гүчү бирги черин ээлеп келген. Чижээ, Новосибирск областың Мош- ковск сорт участогунга «Днепро- ский-56» ны тарааш, бир гектардан 802 центнер ногаан массаны мончакта- рын-биле, азы мыда райончуткан эң дээрэ сорттан 270 центнер хойну ал- ган; Алтайн болгаш Уралдын чам- дык участоктарында 600, центнерин, тодаргайлаарга нияти стандарттан 150—200 центнер хойну алган болуп турар.

Хайнак — чымчак бүрүлү, сыйры унер, ону мал экин-биле шиптээдип алыр. Оңо-ка таразында хей сангыг бедик болгаш үк бар. Хайнакты Ук- раинада чүгө селос кылары-биле тарып турар эвес, харын азы-чөм үзөтүрүңгө хергелээр тараа кылдыр тарып турар.

«Днепроский-56» — бистиди чурту- вуста эң албаз-биле негептерэ хайнак. Ону улуз левискээрде — Кур болгаш Алтай крайларда, Муруну Казахстан- да, Новосибирск, Челябинск, Днепр- петровск, Запорожье областара райончуткан. Ол хайнакты негепте- райгер бир гектарга оонаштыр орту- ма-биле 100 центнер немеле но- гаан массаны ап боурун шелепелер- ин түннелди көрүскөн.

Чаа хайнак — «Днепроский-98» болза дүргөн бырар, кайлашкыма шымалык, мочак бүрүздүң дегизинге оонаштыр 83 хуу чедир тарааны ап болур. Ону бо чылды Волгоград, Днепропетровск областара райо- нчуткан. Алган үрезин-биле бо чылын хайнакшылдыга участоктарыга ба- рык он муң гектар хире черин тарым боуур.

Кандашкынын зоналарга «Дне- проский-56» деп хайнак селос масса- зының бедик дүжүдүн бээр, а «Дне- проский-98» таразын бедик дүжү- дүн бээр болгаш бистиди чуртуукаа эң негептерэ «ВНР-42» деп хайнакты, Днепропетровскин ол ийи хайна хер- зуңу болгаш агаарын соок темпе- ратуразында база шымалык. Ол чоку ол ийи хайнакты бистиди кукуруза та- рыр хуусаастыган он чокук бурун- гар тарыыр арганы беришмаан, шөл- дөри база ол хире хуусаада эрте аостаарын боудуруп турар.

Институт бедик продуктууг чаа сорттары болгаш селос угланымын- кының хайнактарын база өстүр- гөн. Чуртуң муруну чүтүнде «Дне- проская-200» деп сорт дүргени-биле негептер турар. Райончутканын бирги чылдында болгаш шенеде үе- зинде ол сорт Узбекстанга рекорд- туг дүжүттү берген. «Политдел» колхозта Социалистик Күш-ажылымд Маадыры Любовь Ли гектардан-а 2, муң центнер селос массаны ап турар. Туркмениндин Геок-Тепник сорт участогунга бо сортту сугта- ыч черге тарааш, гектардан-а 1237 центнерин, азы стандарттан 453 цент- нер хойну ажаап алган.

Ам «Днепроская-200» деп сортту Орталык Азия республикаларында Курсотучастоктарынын көп кезинде бедик үрезин эвезиоорында, ол шыккан Крым, Николаев, Херсон бол- гаш Украинанын муруну чүтүнде өс- ке-лаа областарында тарып турар. Ол сортту чүгө Узбекстанга безин он-он муң гектарга тарып.

«Днепроский-90» деп орай бижар хайнак мырыпай онза шынарлыг. Оңо өңү ногаан, мончактары тараа кыл- дыр ажааган сонда безин оңо брү- рдери чемичир болуп артат. Эр- текен чымы Казахстанда болгаш Че- чен-Ингушетияда Курсотучастокта- рынын сугаттыг черлеринге ол хай- накты тарааш, үстүнде черлерге ха- маарыштыр гектардан-а 117 болгаш 108 центнер кукуруза тарааны алган. Днепропетровск областа «Россия» колхозта А. Козубтуг эвезиоун уу та- рааш, гектардан-а 700 центнер ся- лос массаны алган. «Днепроский- 90» деп хайнакты бо чылдын При- леновскде болгаш Чечен-Ингушетия- да райончуткан.

Ам үезде кол кичээнгейн азы-чөм үзөтүрүңгө хергелээр кукуруза та- рым шөлү кабартарыныс салып турар. Институттук ховуларында «Ри- совая-645» деп сорттун үрезини хой- ну-биле бедиктеэ, оңо-биле далган- ны, крупады кылып турар. «Дне- проский-56» деп хайнактын таразы- быкөс крахмалды, усту, далганын бол- гаш өске-даа продуктуларын кылар. Азы-чөм кылдыр сорттарын тарыла- мын улам көвүздери чугула.

Бо чылдын күрүнеңин он-он сорт участоктары чаа сорттары болгаш хайнактарын шипээр. Оларын ара- зында чигер хайнаа (консерв кылар) бар. Ону институттун шөлүңгө шеше- ле кылдыр тарырга райончуткан сорттун дүжүдүңүң 28—40 хуу бе- лден дүжүтү берген. Чигер кукуруза- зымың мончактын гектардан-а 80—90 центнерин алган бис.

Институт өске-даа чаа сорттарын болгаш хайнактарын шичилеп турар.

НИКОЛАЕВ ОБЛАСТЬ. Новодоескиңиң бүдүрлө эргелекчизи Шевченко аттыг колхозунда Лидия Кошелекциң уаурун турар комсомолчу-амиктар эвезиоу эртен чылдын 108 гектар черге кукуруза тарааш, гектар бүрүзүлгөсүнө 42 центнер кукуруза тарааны ажаап алган.

Ол эвезиоундү кезигиүнери бо чылдын гектардан-а 55 центнер кукуруза тарааны алырын шиптирлээ болгаш трактор башкарарын өвөркөно турарлар.

ЧУРУКТА: Л. Кошелек (солгай талазында), Л. Прокопчука бо- лаш Л. Кулиженкога тракторну башкарарын айтып берип олур.

Фото К. ДУДЧЕНКОНУУ, СЭТА-ның фотохроникасы.

Сессияга чугаалашкан ийи айтырыгы

Соңгучулардың чыгарыш күүсүлөрү турарынын байдалы болгаш школаларын чаа өөрөлдөткөн чыныгы белектеринин дугайына айтырыгылар Кымал хоорай Соединин элчилик сессиясына чугаалашкан.

Чер-чер Советтеринин эртак согуладала, соңгучулардын берген чыгарыш күүсүлөрү дээр кайды ажалдырн чорудуу келтирне хооруккомунун даргасын орадыкчы депутат В. М. Еремеев болудуң илтикеликте чугаалашкан. Чыгарыштын кол нуруузу—бүдүрүп үндүрүп турар продукцияны шынарлы эңкежерликте, тууду туур бүүрүктөлгөндү чогуу хуусаагыт, да жагылдаты кирерине улагына турган. Ол таланычтык чамдык ажалдыр кылдыгы. Чыгыш: «Тывакы-баль» комбинаттын тудууңуң бо чылдын бирги кварталында кылар журулу ажалдыр колдуунда доозууна, Кымал-Хавак шахтазында чамлык хол-биле кылар ажалдырн механастаан, ыңчанаш оң ачымы-бале жи шынарлыг бүдүрү чомгучо бөөрү коуу-дуу, Улуг-Хем чыа ажал-агылыңың эр-терекселер кылар эсиге чаа ажал ажалыңың тургузан. Соңгучулардын өскө-даа чугула чыгарыш боттиңип турар.

Ыңчалык-аа ажалдык чоңарып чурттагы бажыңдыр-биле хандарыңың улаган чыгарыш күүсүлөрү дээр хооруккомунда, хоорай Соединин чурттагы амдыраа таланычтык доктормал комиссияга-даа кош-как ажалдыр турар. Туугу организацилары-биле хооруккомун харылазыңың эңкежер айтырыгыңын кыла уаа чугаалажып тура-даа, ол буюлу боттиңамы келтирне жи Еремеев айткан. Чурталга бажыңды-биле хандарыңын дилеп билдирине киргенериниң саны ам-даа кой. Ам хооруккомунун ажалында бир кыл чугула болза, оларын чуртталга бажыңды-биле хандарыңын айтырыгыңын улуг кичинеңиң салыры болур.

Сессиянын ийи айтырымы—школаларын чаа өөрөлдөткөн чыныгы белектеринин дугайында илтикеликте хооруккомунун даргасынын орадыкчы депутат М. М. Погова хоорайнын школаларына бүтүп-иниңти өөрөлдөгөн Хообүдүн боттиңдары дээр, септел-гүдүгү ажалдырн алышташта эгелеш, сонгаралдымчык чокка чорударын озилеп чугаалашкан. Хоорайнын школаларынн муштугуна чыгм септелге ажалыңын дугайын башкылар хуралдарыга тодаргайы-биле чугаалажып көргөн. Ам школа бүрүзүгө немей кылар туугу, яны-бүрү үрүмек септелге кылары болгаш септелге эртеректеллер материалдарын тыптынын алырыңын планын чогаатынган. Ам соруга болза, ук планын ой-шаанда күүсүлери болур.

Школаларынн көй кесинде өөрөлдөткөн кабинеттери, мастерскзалар болгаш спорт залдарын чедешес, чамдык № 3, 6 школалары олар шүүт чок. Келер өөрөлдөткөн чыныгы бирги класска сес чус ачык өөрөнкүлери күлүн азыр, ыңгы болгонда, оларын өөрөнкүлери класстары амы турган-биле амыр болза, чедешес. Ол класстары немей туур болгаш класс кыдыр өскө-даа өрөлдөлери дилеп тавыр чугула. Болза бүрү ажалдырн башкылар коллективтери хоорайнын өөрөнкүлериң калбак киржикчелери-биле кымыл чорударын болдунар агарлары бар болгаш чүтле оңу хүүсөлөрү дээр чүткүлдүгү ажалдыр журулу-бис деп, жи Погова чугаалаан.

Сессияга санал берген депутаттар болгаш активчилер чугаалажып турар бо айтырыгыңын чугулазың диле-делештешин, ачыктыг сүмөлериң саналдарыңга чугаалаанар. № 6 школаның директору жи Ермишкынямың чугаалаан болза:

— Ала-нелер-биле ажалды организастары этне-не чугула, сонгаралды болбас соруга болур. Ыңчанаш чүтле башкылар чыныгыне ала-нелер хуралдарында энес, харын хооруккомунунда-да хуралдарын чыгалаа ала-нелериниң ролюнуң дугайына чугаалажып турары ачыктыг деп бодар мен. Бистин школала ала-нелерге дузлааларынн чөгүлети тургустуңар. Оңу дамчытыр школаның өөрөлдөткөн-кичинеңиң ажалдыр-нын бойдалын чугаалажып, азын ажалдырн кыларгын бис. Ам школа септелгениң үзүндө ол чөгүлети била-ла кирширтер бис. Бисте спорт залы чок, оңу харазы-бале күш-культура кичилерин шынар чок эртип турар.

Септелге ажалларынн планы школа бүрүзүгө тургустуңар, ол дээрге чүтле эгелеш-дир. Ыңчалык-аа чугула—оңу керек харында боттиңдары. Ыңчалык-аа чугула керектер миш, кагаз, буюдук болгаш оңула бисте дыка эвеш, чамдык школалар оларынн кайы-ды-даа чок бооп турар. Өөрөнкүлериң формазы салдыр-ларда келбиз. Оңу хөй-хөй ала-нелер-нөгөп турар. Школаларын материал таланычтык хандарыңын эртерек чугулазың горуно эртерекчи депутат эш Борисов чугаалаан. Сессияга шүүтү сес кижжи санал берген.

Сессия организастыг айтырыгыңын база чугаалаан. Эске аалдык шөлөңүн барындадааш, эш К. Н. Дитыган хооруккомунун даргасынын хулазыңың хостаан. Хооруккомунун даргасына эш С. Х. Красныйн соцаан.

Кайда-даа—хөглүг ырлар...

(Тарылгага оларын үлүү база бар)

«Шекпэр» совхозтун Биче-Тей салбыранда кездэ клубтун чананда организастаан агиткультбригада чакмы тарылганың ийи туугу хунеринде хову ажалдыр турар механастар болгаш тараажылар ортуңуна култура-массалык ажалдырн калбары таланычтык партия организациынын даяыр бир кол черп бооп турар.

Агиткультбригада кездэ клубтун бот-тыгыңур уран чүтү бөлүмнө-ринин киржикчилери-биле четчелетти-тинген. Бот-тыгыңур уран чүтүгө мергежилдик комсомолду-аңкыларыңың ийиң тывар болгаш оларын өөрөнкү таланычтык кездэ клуб өрөглекчиң, республикада база бир сурагың ийиң болгаш бызаачычы Эртине-Очур, комсомол комитетинин секретары Оржак Савий-оол олар эки ажалдыанар. Ылангыңың эш Эртине-Очур 6 бызаачынын, 1 ийиги болу чалап кылган, аяа аңкыларың өөрөткен.

Механизаторлар болгаш тараажылар ортуңуна дегелер, чуртуң ийиң байдалын болгаш районун, совхозтун мурунда салдыңан элчелер соругаларынн канчалар куусетти-нин турарынн дугайын тайлыр-ларда шырак билгилик лекторларын, агитаторларын партокмунуң буюзу туюлаан.

Бригадынн концерт кезинде ийиңи мр, тус-тус кижилериниң күусетир ирлары, хылым гөлүм, шүдүткер, агыт болгаш хөмөй кирип турар. Агиткультбригада бирги концертин чакмы хову ажалы эгелээриниң бүдү-дүзүндө совхоз төвүнүн ажалын, албан-хаакчыларыңа көргүскөн. Концерт доозултанынын сонда, парток секретары эш М. Оржак бригадыннн киржикчилериндө мындыг айтырыг салган:

— Концерт пиятис-биле черле эки-дир, ыңгы-даа болза чаа номер-лик чок-тур. Бодар көрүндө даан, чурттап, ажалдып турар черине—сурагыңың Хемчик хем, совхозууңуң чыл келер тууду-на улам бурунгаар хө-жүгү турар-дыр. Бо дугайында чаа ырлардан азы шүдүткериндө чогаатың кылган, чонга бараалатса канды-гыл, шүтөң?—

— Ам дээринде чаа мр азы шүдүк чогаатыңтар хире кижжи бистин аравында чок болгай, чакмы хову ажалы эгелээринге чедер өвөш хонуктар артык-дыр. Ындыг болгонда, чыныс чер урдурууңуң—Ызылда чогаалчы эш Сүрүн-оолдин бистин чөпкүң байдалыңа тоарыштыр мр чөгөрдүң дузлаарын дегеле канжың ирги— деп, партия эл организациынын секретары эш М. Чүлдүм санал кийрген.

СӨӨЛГҮ ПОЧТА-БИЛЕ

Оларның концерттери

Олар боттарың концерттерин бо чылдык эгелээндө бээр Оттук Даш Сүт-баран фермызыга «Улуг-Хаа» совхозка, «Кызыл-Ам» совхозту болгаш Жлаңоо аттыг калкыңа турга—шүүтү 10 кезек черге көргүскөн. Эң-не таланычтыг аңкыктарың маңа алап болур. Олар— Шир-Базыр Комбу, Сумбаа Кызыл-оол, Галина Сат болгаш өскөлөр-даа.

Б. МАНДЫП-ООЛ.
Улуг-Хем район.

Ажылыңга мергенил

— Бистин салбырынн чунар бажыны 4 чыл мурунда ажалды-ла кирген. Оңу бээр бо хунерге чедер ол доктормал ажалды-лап келген. Чунар бажын ажалдыкчы эш Сарыг-Нава ажылыңга кызымак кижжи. Олар ышты ургучу болу белекпен алыр болгаш чунар бажынын, чогуру хунеринде бир хонук бурунгаар изилдеп эгелеш-

ДУРЖУЛГАЛЫГ ТУДУГЖУ

Колхозчу туугу Мешек Лисооңун чуруун колхозтун Хун-дүлө салбыразыңдан ургучу көрүп болур.

Назы-хар таланычтык улугталаан-да бол, ол—колхозтун дуржулгалыг, хоочун туугуларыңын бирээзи. Ол бичин чораш-ла күш-ажылга кызымак, ылангыңың туугу ажалыңга аңа сонугура-ды чораш. Лисоо 1951 чылда Кызылга чедир илгеш, «Тыва туугу» трезинде ажалды берген. 1958 чылда чедир Кызылдың дыка хөй туугуларыңа ажалдып, недээ амыл-агыл техникумуңун, № 10 школаның болгаш өскө-даа улуг туугуларың ажалдырыңа киришкен.

Оң ажалдырыңга өл чылдар буюлу-ла күш-ажылдың шөлөңы болган. Туугуңун нарын технологиянын боттарыңын дуржулгалыг шүдиринде өөрөнкү аң, 6-гы разрядтын туугуңу деп атты өл чедип алган.

Тес-Хем район.

1958 чылда эш Мешек төрөон чери — «Чаа орук» колхозка чанып келген. Оң эгелеш-ле бо хунерге чедер туугу ажалыңга идеяңың кирип, хун-бүрүнүн ажал нормазын 120—150 хуу күусетип келген. Оң үңкү иштинде 8 чыл шөлөңың, чунар бажынын, машиналар гарашынын, Эрзин хемчиң улуг нөвүрүңүн, чуртталга бажыңарынн, 20 амыл мал нажаларынн туугуна киришпешан, хөй-хөй аңкы бызаачылары өөрөткен.

Х. БЕГИ.

БАШТАЙГЫ ЭКЗАМЕН

Май база катан болудуң эвезинде турупкан. Бо үдө Кызылдың башкы институтунда база катан бажым үе келген—дооңу үнүкүлериңниң күрүне экзаменери эгелеш.

Эртенгиң 8 шак. Эжинде «Экзамендин күрүне комиссиясы» деп бажыңтың өрүл чанында болу сүдүк келер оожум чугаалашышан, кандай-ла бир оңа болушуңуңу маңазың туурлар. Физика-математика факультетиниң 5-ки курулуңу студенттери баштайгы экзаменың—СЭКП тогузун дужары бо. Бир дугайында харылашкан, үнүң кээр эки оларынн кижжи бээрү четкипей навап турар дээрин илдед.

Ам ол өрөнкү кирип көрөлөрөн, Комиссия кескинуңер-оолуруулаңар. Шымың, Харылаар дээр белекени оолура алы студент—хандыр болганым каап, бажыңтын олуру.

Бир-ле дугайында, студент Галина Уколова харылаан. Ол—В. И. Ленинниң «Чүң кылмыр?» деп

сурагың номунуң таланычтык хандарыл турар: «Бо ажалыңга В. И. Ленин ажалын агыңың демисени урдуруп шыдаар буюду партиянын организастыг үнэсинерин салган-нөд чугаалаан.

Харылаша студенттериниң хөй кезин айтырыгыңын ханы тайылар-бап, амың үңкү байдалы-биле хол-баптыр турган.

Коммунист партиянын дугайында ханы уткандыг, болмочолыг харыны Киргис Алдын-оол берген. Ал дертүтүп Улуг дайының совет уа-зүтү чайыңыңа кылдыгың, маандарың Волгоград тулуңуңуңуң дайыңың оон ыдагын чорудага-зынга кандай учур-дууагың болган. С. Эртне тодаргай фактыларга чугаалаан.

Студенттер уаа-лараа хары-лашагың, үнүп чоруп турганар. Баштайгы экзаменың аңкылар дуажаал-ган, сеткыли ханган өөрүшкү оларынн арыңарында амытгың ту-

Ам-даа манаар бе?

Ам-даа манаар бе? Оңу бээр бо хунерге чедер ол доктормал ажалды-лап келген. Чунар бажын ажалдыкчы эш Сарыг-Нава ажылыңга кызымак кижжи. Олар ышты ургучу болу белекпен алыр болгаш чунар бажынын, чогуру хунеринде бир хонук бурунгаар изилдеп эгелеш-

Тоора-Хем 11 чыл школазында

УДАВАС ЭКЗАМЕНЕР

Бистин чуртувустуң бүтү сески классылары-биле бир дөмөй, Тоора-Хем 11 чыл школазыңның сески классылары бо чылын бир-ле дуукар экзамен дужаалар.

Өөрөлдөткөн чыныгы чар-тыкында эгелеп, баштайгы экзамен-нерге эртерип азы-биле белекелдерин башкылар чорудуп эгелеш. Ушкү уудуңун төчүзүңдө экзаменге кирер артермер билиңгер: экзамен билеттерин бисче чорудуп берген.

Школаның ада-не комитеди, ылангың оң өөрөлдөткөн секциясы ам болур экзамены кичинеңиң аң, сески классчылар биле ада-нелерин каттышкан хуралын эрттирген. Кичинеңиң тарагыңың байдалды урууларыңа тургузуп бөзүн база аларга бар-ла аргалар-биле дузлаажың ада-нелерге башкылар сүмөлүн. Ол ыкпаш ада-нелер боттарыңың саналдарыңа өөрөнкүлериң арга-сүмезин бербишан, экзамен-нерин чедипшиңне дузаарын күзөңнөр.

8 «б» классын өөрөнкүлери спортка дыка хандышкан, өөрөлдөткөн кичинеңиң сабап турганар. Районун партия комитетинин парти-организацияы школаның өөрөлдөткөн-кичинеңиң ажалын эңкежер-биле ол классы шөфө ап, өөрөнкүлери биле бесадаалшкан сонда, мындыр чоруктар ам эттинген. Ылангың сески классчылар Яяя Селянина, Валя Микова экзаменге эң-не кызымак белекенин турарлар. Ол-да класстын тергиин өөрөнкүчү Нада Панкратова Бүтү-өнкөлдөгү пионер лагерин «Артерке» аңкык тристер слобунга кирип дээр чорупкан. Нада экзаменерин алаа дужаар, Оң чедипшиңне дузаарыңа бүзүрүп турар бис.

8 «а» класса белекел эки чоруп турар. Класстын ууртуучу бажымы Яяя Дмитриева Юрьева хундуксунуң 3 шактан 5 шакка чедер хунуң-не өөрөнкүлериң чымып алгаш, ажалдың, хостуг ша-уеңи чөп ажалдып турар. Ол белекелер кичинеңиң урулар кууздун-биле чок, билиңне чүдүлери арызды-да тайлыр-бражын турарлар. Воло-

да Бачик, Коля Комбу өөрөлдөткөн кепчак өөрүне дузлаажып келгенер. Чокка чаа оларын комсомолга хулаңап алган.

Тус-тус өртермерге катанашкын кичинеңиң база чоруп, консультантлар графич буютар эртип турар. Шылгалда чокчулаан тууду, урулгар улам-на чүткүлдүгү өөрөнкү турар аларган. 8 «а» классчылар «Комсомолуң проектор» деп демдегады, «Молия» деп хана со-луну доктормал үндүрүп, чуруу рктеринери болгаш чыгаларынн алаа бижип, чуруп турар. Ол—өорө-редилтеге улуг дузалаан.

Школаның башкылар коллективин, ылангың экзамен хулаңап алыр башкылар Г. И. Золотухина, С. С. Назын (математиктер), Л. И. Тимофеева (орус дыл бажымы) экзаменерин чедипшиңнең өрттирер дээр бүтү күтүп салып турарлар.

В. ТИМОФЕЕВ,
өөрөлдөткөн эртерекчи.

ЯНЗЫ-БУРУ ТЕМАЛАРГА

Суббота кеззелери бо шкколага халас эртелес. Чок-ла болза хөдүгү өвнөр, чок-ла болза кандың-бир тематиктиг кеззелер болулар.

Чокка чаа «Бистин крайымыс» ба-за «Полия кеззел» деп кеззелер бооп эртен.

«Полия кеззел» Ленинни шайнадың дуреттары—дагстан шүдүкчү Р. Гаматовтуң кыргыз чогаалчы Ч. Айтматовун болгаш урулар чогаалчы С. Маршактың чогаалчы ажал-чорудулажың башкылар В. Тимофеев, М. Пархоменко, Л. Тимофеева олар өөрөнкүчү чедилге таныштырган. Хөй нацио-налдыг совет улустуң өг-буленине баянкат турар яны-бүрү аймак-кыс улустарын национал литер-туралың хажудезин, оңу улам ылайгы сайыралын урулар дыка сонугурап дынаанар.

Дараазында, «Эң өңкү шүлүк нөм-чүкүң» дээр конкурс эгелеш. Аяа шүлүкчү Р. Гаматовтуң баяы чыгалажымы С. Маршактың хөй-хөй шүдүктерин урулар нөж-чаанар. Тилектиңер кымнар бол-ганмы? Ол—дөрткү классчы Толо

Ыры кичээлдерин шынаржыдар

Школалары кыс кичээлдеринн шынар чок эртип турарынн болгаш программада көрдүнгө-биле ол кичээлдерин дүшпейн турарынн дугайында чыгалар мөөң мурунда республика сонундарыңын туру тургулаан. Бо таланычтык мен база-ла санал кириксес түр мен.

Тыва ырларынн кластар аайы-биле бөлүктөшкөн чок, тыва дыл-да урулар ырлары дыка ховар. Оңу дугайын хуралдарга чугаалажып кел-ген-ла болза, түңгөл чок артык. Республиканың чогаалчы интел-лигенцизынын хуралында компо-зитор А. Чыргал-оолдун сандалы ном-чүдүн. Ол ам көргөт, Тывада ул профессионалдыг, чөрби амыл бот-тыгыңур композиторлар ажалдып

Грипенко база Лора Кап-оол. Оларга өртөктик белектерин тывыскан.

«Бистин крайымыс» деп кезже-тыва улустуң революция мурундагы база революция сонда ажалы-ралын болгаш амы Тываның дугайы-нда ажалдык илтикедериңиң үстүгү класстарынн өөрөнкүлери кылганар. Ол-ла кезжеге эрги Тыва-нын үзүнде аратарынн калдык-берге амдыралын көргүскөн ирлар-ын ырлар, шүдүктери чугаалаанар. Ол ыкпаш өрус болгаш тыва улустуң бижик найыралын, хөй нацио-налдыг совет улустуң өг-буленине дегеле Тываның шалкын хажудезин тодарай көргүскөн ирларың, шүдүк-терин өөрөнкүчүлөр күусеткенер.

Б. ДИРЧИН.

Тываның бөдүк журналистери 1961 чылдык кыжыңыңа акы-дуңма Киргиз республикага залдап чору-вуста болушуңуңар кыргыз чогаал-чы Чыңгиз Айтматовтуң ады-биле холбажыңың таварылга эвес.

Бирги таварылга—Кызылда чоң-руур деп турувуста, Тываның ном ундур чериниң редакторларыңын бирээзи Монгуш Кенин-Лопсан ме-нээ мындыг чыгы кылган: «Кыргыз чогаалчы Чыңгиз Айтматовтуң «Джа-мал» деп тоожуун Степан Сарыг-оол тыва дыла оочулдар кижчи, Ол чогаалынн кыргыз дылаазын тып эйкер коруңер». Чыңгиз Айтматов дугайында мээң ам сактып келгеним шүдүкчү Ч. Айтматовтуң кыргыз чогаалчы Ч. Айтматовтуң болгаш урулар чогаалчы С. Маршактың чогаалчы ажал-чорудулажың башкылар В. Тимофеев, М. Пархоменко, Л. Тимофеева олар өөрөнкүчү чедилге таныштырган. Хөй нацио-налдыг совет улустуң өг-буленине баянкат турар яны-бүрү аймак-кыс улустарын национал литер-туралың хажудезин, оңу улам ылайгы сайыралын урулар дыка сонугурап дынаанар.

Дараазында, «Эң өңкү шүлүк нөм-чүкүң» дээр конкурс эгелеш. Аяа шүлүкчү Р. Гаматовтуң баяы чыгалажымы С. Маршактың хөй-хөй шүдүктерин урулар нөж-чаанар. Тилектиңер кымнар бол-ганмы? Ол—дөрткү классчы Толо

О. ЧАН-ООЛ,
башкы.

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Иизиг-Хөлдүн ыраажызы

Телеграф дамчыдып, медээлеп тур

ЧКП ТК-нын Пленумунун шийтпири

ПРАГА. (СЭТА). ЧКП агентлери динидаш турары-биле алырга, Чехословакия Коммунист партиясынын Топ Комитетинин 1963 чылдың апрельдин 3 болгаш 4 күнлеринде болуп эрткен пленуму эш Барол Бадиликтин ЧКП ТК-нын Президиумунун составындан үндүрер болгаш Словакиянын Коммунист партиясынын Топ Комитетинин бири секретарынын албан-хүлээлериен дүжүр, а ол ышкаш эш Бруно Белерин ЧКП ТК-нын секретарынын албан-хүлээлериен дүжүр деп доктааткан. ЧКП Топ Комитетинде амга чедир-ле ЧКП ТК-нын Президиум кежигүтүгүнө кандидат турган эш Александр Дубчекти ЧКП ТК-нын Президиум кежигүтүгүнө сонгаан.

Словакиянын Коммунист партиясынын Топ Комитетинде Словакиянын ЧКП ТК-нын бири секретарына эш Александр Дубчекти сонгаан.

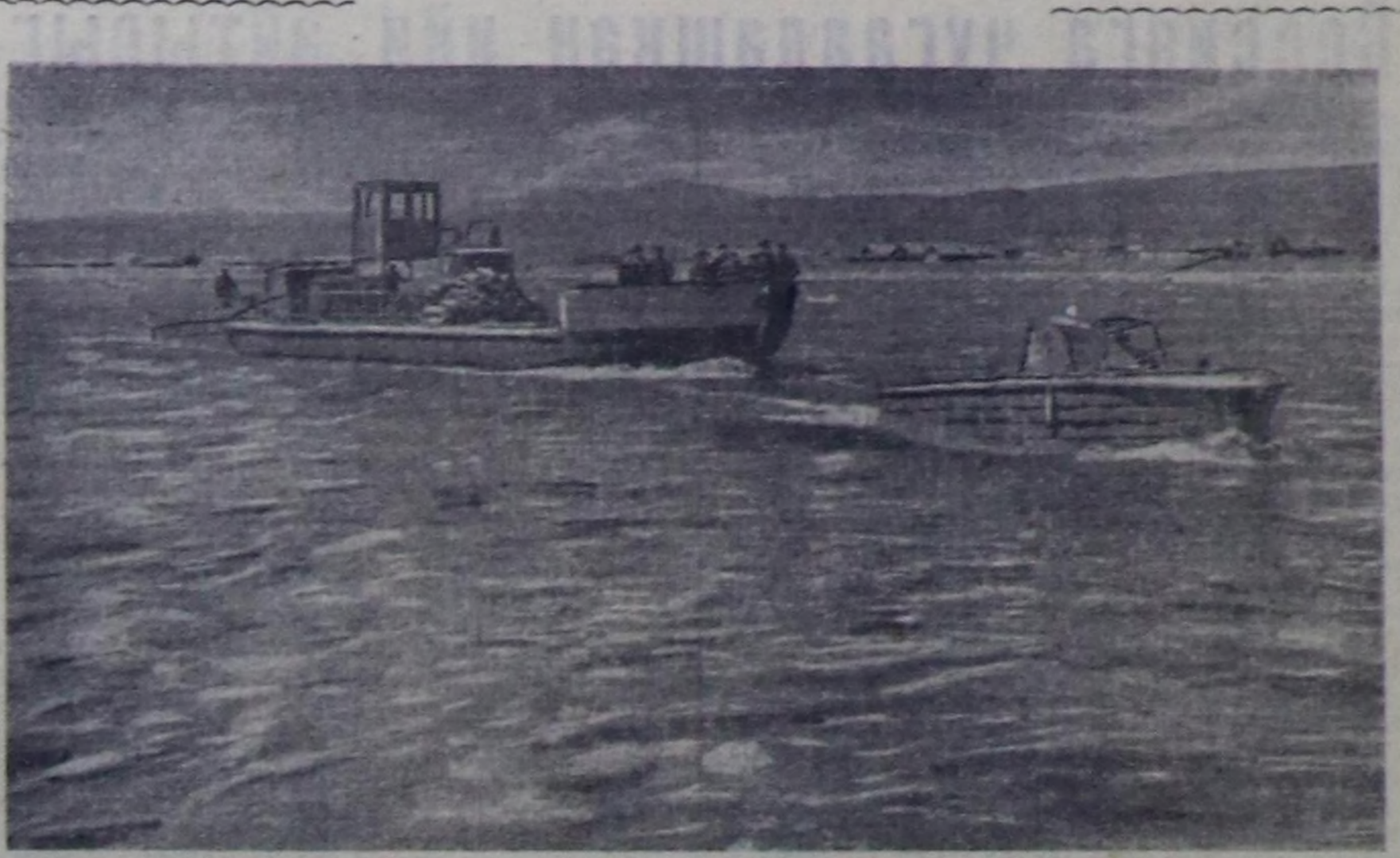
Амга чедир-ле ЧКП ТК-нын отуура чүд болгаш өнөркетке килдизинин өрдектээнин албан-хүлээлериен күүседип турган эш Франтишек Пенци болгаш «Нова мысль» журналдын кол редактору турган эш Честмир Цисаржы ЧКП ТК-нын секретарынын албан-хүлээлериен сонгаан.

Эш Владислав Славикти кадымнын байдалына, а база ол ышкаш албан чылдагаларынын барымдалааш, ЧКП ТК-нын секретары албан-хүлээлериен хостаан болгаш өске ажыкты шилаткен.

Хулиан Гримау кудумчузунга митинг

МОСКВА. (СЭТА-нын көр.) Найысылалдың чаа туугуларынын районунда—Чаа Черемушкинлерде—эң дээр кудумчуларнын бирээсин амылчы чоннарын дилээ-биле Москвага испан патриот Хулиан Гримаунун ады-биле адаан. Ол районун бүүдүргүлериинин төлөөкчилери аңа митингге чыгып келгенер.

Испаниянын Коммунист партиясынын даргазы Делорес Ибаррури аңа чүе чугаалаарга, митингнин киримчилери чылы-биле уткан. Хулиан Гримаунун турсаалын мөгжиткени дээш найысылалдың амылчы чоннарына ханызы-биле өөрүп четтиргенин ол илереткен. Оң өлүмү антифашистерни испан болгаш өске-даа улустарын хосталгазы дээш улам ыңай демиселге улуу-биле сырын каттыгыркан деп, Делорес Ибаррури чугаалаан.

Тываның хемчилери бо чылын ак-көк оруктап, чүк сөөртүлгезин мурнуна чылдардан орай кирген. Чүге май 14-те үш теплоходтар Сыстыг-Хемче болгаш Ырбанче баштайгы рейс-биле чоруткан. Оларын Кызылдың аймакта уластуунун эң дээр капитаны Т. Филиппов, П. Солдатов.

П. Потылицын олар башкарып чоруур. Дараазинда неделида Минусинский «ЧАДАА-НА» болгаш «СОВЕТ ТЫВА» деп теплоходтар Кызылга чедип келир. ЧУРУКТА: хемчилериниң ажылы эглезен. Фото В. ЛУКОВТУУ.

Май 14-те даштыны парлалганың допчулалы

АКШ-тын болгаш Великобританиянын элчи черлеринин чамдык ажылдакчыларының дүрүм чок ажыл-чорудулгазы-биле холбаштыр ол курттарын элчин черлеринге уурданышының нота л а р ы н СССР-нин Даштыны керектер министрствозу чоруткан дугайында дындамгыларын даштыны парлагга парлап үйдүргөн. Ол ажылдакчыларын дүрүм чок ажыл-чорудулгазы шипоннар Пенсковский биле Винниң херээнн талазы биле султун тускай доктаалында айтканы билдиргир болгай.

Агээр шугумнарына транспорту таривиниң дугайында айтканы биле холбаштыр тургустунуп келген англи-америк чорудулгалар Лондонун солуннарын арыннарында улуз черин ээлеп турар.

Кашир айтырымын талазы-биле индий-пакстан чугаалажышымын анын май 15-те эглезен ады дугаар элээр индий парламента хаймышкынын тайылбырлап турар. «Таймс оф Индия» солунун айтканы биле адыга, камгалат министри Чаван Лахнауга аңа алдар болдурган хуулазы амылшыкка миндири мегелеген; каттыштыктын индий политиказы шылгалдаан дугайында болгаш Индия ол политикадан ойталап шылаас.

Сирияда болгаш Иракта болуш-куннар дык чүд курттарын солуннарын кичээнгейин бодунче мурнуку хөвээр хандынып турар. Сирияда болгаш Иракта чаа чазактар тургустунган дугайында дындамгыга «Нью-Йорк таймс» солунунк Бейрутта корреспондентинин демекчезин чүд дээрге ийи чазактарда кол турустар басчыларга хамарыштын турар. Лондонун болгаш Парижтин солуннары ол чазактарын тургустунганы президент Насерин аштыгыны кылдыр көрүп турарлар.

Капиталист делегейе сазды дайынның күштелгени болгаш оң Япониянын экономиказына салдары Токонун парламентазын улуз кичээнгейин бодунче мурнуку хөвээр хандынып турар. Кабинеттин (чазактын) май 13-те болган хуралын болгаш Женевага боруу чоруула буралга Япониянын туружун ол хуралга ажылдап кылган дээрини солун билжип турар. Бир эвес япон бараанын майгай көөр чоруткан барыч талакы күрүндөр ойталаар болза, тарифтерин чингелер дугайында бээрин талакы күрүндөрүн камгалдаан планн деткин деп кабинеттин хуралы шийттирилген. «Юмунри» солуну женева чөвүлгө хуралынын чедишигинин болуруна илесте кончук эвез болуп турар деп, редакция чүдүгүнө бижээн.

Алабама штатка болушкуннар-биле холбаштыр АКШ-га сөөк-жылыга айтырымы делегей парламентазын арыннарында үргүлүп билжип турар. «Нью-Йорк таймс» солунунк Лагоста (Нигерия) корреспондентинин бижээни: Биринге-де расисч террор АКШ-тын Африкада ат-алдарына согушу тааварыштыркан. Нигериянын парламентазы расисчлерни кичиктирбас талазы-биле хемчегерин албан дээр. АКШ-тын чазан шүүмчүлөп турарын корреспондент демдегезен. «Нью-Йорк трибюн» солунга бижээн чүдүгүнө сурагалык америка публицист У. Липман бир эвес Бирмингемге корум-чурумну тургузар болза, негр шимчээшкени чавырлар апаар дээр хоозун бодалга удуз кирчээндирин турар. Ылгай көөрүнүң айтырымы—ол дээрге керекке албайн байр болбас национал айтырымдыр деп Липман демдегезен.

Күш-ажылдын бүгү-нүгүн конфедерациянын 34-кү сьезининин амылгыны улуз кичээнгейин Парижтин бугу угланышымын арыннары солуннары көрүндүрүп турар. Биштин чевесте Франкияда ажылчын шимчээшкениге бог-шынарды чыгыс-эштиң бузуун дык хой солуннар демдегелер турар. Чепселенишкени дүжүр талазы-биле май 19-га болуу коду штаттарга белеткелдин бүгү чуртта аажок улуу-биле калбарганы херекчелер турар материалдары «Юманитэ» болгаш «Либерасьон» солуннар парлаан.

Бухаресттин солуннары ууз ажылдакчынын язы-бүрү алырларының бүүдүргүлериинин колдештиртерин чедишигиинин дугайында делегерей материалдарын парлап турар.

Варшаваның солуннары Бот-бодунга Экономикатын дуалажымга Чо-вүлөтүнүн Күүсекени комитетинин хуралының дугайында материалдарын парлаан. (СЭТА).

Фотоаңчылар, белеткениңер!

Тыва республиканын аңчыла болгаш балыкчылар нитилелинин чамында фотоаппарат-биле аңчыларын секциязы тургустунган бээр чүге үш чыл болуп турар. Иччылда-даа бистин республикаын чылдашкыдыг бодузу бийли азырынга эвезин асырап чүдүлдери кылган, спорттун ол солун хевирин негелдиргине, аңчыларын айткенге хумагалыг кылдыр кичилдиргине дык илгилг болган. Тыванын анынмы байлалтары деп темга фотоаңчыларын эркен чылдагы конкурузу секциязын амылгыны шыгыла болган. Фотоаппарат-биле чүкүр тырттырар чорук 20 аңчылар ол конкуруза киржин, бирги көрдүгө 400 фотоаңчыларын кирген.

Секциянын 10 авторларынын 60 ажыг эр дээр чуруттарын «РСФСР-нин анынмы байлалтары» деп, Россиянын элелинин П конкурузуна киргенин. Оларын иштилин В. Луковтун «Фар ивильер», О. Гавриловтун «Араган» деп аңчыларын макталга шаандалары тывыскан. 3 охотодо Ю. Никифоровтун, 2 охотодо В. Забелинин, эртем ажылдакчы Д. Берманнын аңчылары Россиянын элелинин дипломнары-биле демделгезен. Тыванын фотоаңчы конкуруза бирги черин ээлеп, 200 рубль хемчээлди шаандалы алган. Москванын фотоаңчылы ийги черин, Хабаровскинин — үштү черин алган, Иркутскинин мактал шаандалы-биле демделгезен.

Бойдууска боду мөрүде чорган аң-менин чуруска тырттырар — спорттун эң-не ханышкыдыг хевирлеринин бирээни. Чылдын яны-бүрү үелеринде черик анынмы болгаш кустарны эсеп чөгү-биле кел деп келгеш, мөрүде чорда оларны чуруска тырттырары, оларны боолап өлүрүндерин тудак чок спортку сонуургалды бодуруп турар. Аң-мени, оларнын ажыл-чорудулгазынын истерин, бодустан чорумалын чуруска тырттырар чорук фотоаппаратты аңап чоруп аңчыны хайгаараачал болгаш шыдажычыл бодурунча, аңа бийлрпейи келди чедип келир мергежилге ланчыктырар турар. Ол чорук фотоаңчыны төвөн бодузуңуң клас-чаражын болгаш магалыг чаагайын меледеп билгирчеге албайн турар.

Спорттун ол ханышкыдыг хевирин негелдир, аңчыларын бойдууска ынак кылдыр кичилдир соугала биле Тыва республиканын аңчылар болгаш балыкчылар нитилели 1963 чылда «Фотоаппаратты аңааш» деп фотоконкурузу чарлаан. Негелдезин баурап аларга, ол конкуруза бүгү-ле фотоаңчылар — нитилелин кежигүнлери киржип болур. Мөрүнде чоран динг анынмы тырттырар чуруттарын конкуруза хулапп алар. Чурутту эде кылды, өптөп чышырар чоруттарын бодурун.

Ужур-дүржөк үүлгединиңини

БОНИ. (СЭТА). Герман Демократтык Республиканын ГФР-де амылдан турар журналистерине хамарыштыр чаа ужур-дүржөк үүлгединиңиниң барып-герман эрге-чагыргыга кылган. Майнын 13-түн 14-те дүнеинде полиция ол журналистерин ээлеп турар бажынарны үжээшкени кылган. АДН агентиледик, «Нейес Дейтандер» солунун болгаш «Дейчландендер» деп радио станцияларын корреспонденттерин Боннун полициязы тудуп хоруттаан.

ГДР-ниң Барымы Германияны өске-даа районнарында журналистерин ээлеп турар бажынарны полицейжилер база-ла үжөн.

Политиктиг комитетти болгаш удуртулганы соңгааны

ЛОНДОН. (СЭТА). Эрткен айда партиянын XXVIII съездинге сонгаан, Великобританиянын Коммунист партиясынын күтөөчү комитетинин хуралы чоккук дүнерде болуу эркен. Ол хуралга Политиктиг комитетти болгаш удуртулганы сонгаан.

Партиянын президентинге Франк Ставлинн, чингине секретарына Джон Голланын, чингине секретарынын дуалакчыныга—Уильям Александерин сонгаан.

Мурнунда президент турган хоозун коммунист Уильям Галлахерин сьезд бүгү языныла күтөөчүнүң кежигүгү кылдыр сонгаан.

Сирияда болгаш Иракта байдал

БЕИРУТ. (СЭТА). Иракта генерал Бекридин болгаш Сирияда Салах Битарын чаа чазактарын тургустунганы ол чурттарда Баас партиянын туружунун бижыкканы кылдыр түс черин журналист бөдүктери көрүп турар. Чаа сирий чазакты тургузар дээр Сами Джундин бугу орджажыкчынына яныонисин бөдүлгезин төлөөкчилеринин (Сирияны, Египетти болгаш Иракты доп-доран каттыштырарын таладакчыларынын) туружунун чылдагалында бураш дүшкенин бо жуурадысты бөдүктөр демдегелер. Ол төлөөкчилер оларга санаадан министрлер болган-дуалажымга чөп-шөврөшөөн болгаш чаа чазакка эд калба-биле кирерин негеп тургазынар.

Сирияда Баас партиянын органы «Баас» деп солун чазак кризис болганын яныонисчилери чемелле, чангыс-эп дугайында лоулуга чагынып алган, чуртта эрге-чагырнын эжелеп алырын орджажыл турган деп оларны буруудалып турар.

Баас партияга хамарыштыр кыдыгы дүзе, үш талааны федерациязын тургузарга бодунун удузтуку ролун меледеп билжип турар деп, солун демдегезен. Ол партия апрель 17-де декларациянын принциптерин хөвээр артканын элдер-сыяш, бодунун ролюндар-даа, бодун харымсалгазында-даа ойталаас, чүге дээрге, өске кандыг-даа партиядан бол партия ол принциптерин амылгалга боттанышкыны дээр улуз харымсалганы хулаар апаар деп санап турар.

ДАМАСК. (СЭТА). Чаа сирий чазак тургустунган дугайында дындамгынын сонда каш шак болгонда радиога болгаш телевиденинге чүе чугаалаан информациянын чаа министри Сами Джундинин демдегезини-биле адырга. Салах Битарын чаа чазак «Египет-биле болгаш Ирак-биле федералдык эвездик ботталды» «Федерацияны тургузар дугайында апрель 17-де декларациянын чангыс-даа сөзүндер болгаш үжүндер чазак хажыбас» деп ол демдегезен.

КАИР. (СЭТА). Сирияда болуш-куннар, ылангы чаа сирий чазакты тургустанын Каирнын парламентазын кичээнгейин төвүнде турар. Сирияда сөөлүг болушкуннар, ылангы чуртта баас партиянын туружунун бижыкканыга Каирде таарыммайы турарын солуннарын дындамгыларын херекчелер турар.

ЛОНДОН. (СЭТА). Сирияда болгаш Иракта басчылар деткеэн чазактарын эрге-чагыргада катан киргенин дындагышкан. Лондонун солуннары ону Каирдин политиказын аштырышкыны кылдыр көрүп турар.

Баас партияга хамарыштыр кыдыгы дүзе, үш талааны федерациязын тургузарга бодунун удузтуку ролун меледеп билжип турар деп, солун демдегезен. Ол партия апрель 17-де декларациянын принциптерин хөвээр артканын элдер-сыяш, бодунун ролюндар-даа, бодун харымсалгазында-даа, бодун харымсалгазында-даа ойталаас, чүге дээрге, өске кандыг-даа партиядан бол партия ол принциптерин амылгалга боттанышкыны дээр улуз харымсалганы хулаар апаар деп санап турар.

БИСТИН КАЛЕНДАРЬЫС

«Кижя өлгөн сонда чүдле черге артар. Ленин болза революционер-ла бар черде шуптузунда чуртап турар» деп бо сурагалык сөстөрүн аштору—Апри Барбюс. Ол дээрге антипералисттик дайыга болгаш фашизмге удуз чалбыштыг демиселчи, француз чогаалчы, революцусту-дүр.

Апри Барбюс 1873 чылдың май 17-де төрүтүнгөн. Оң төрүттүнген хундун бээр ам 90 чыл болганын француз амылчы чоннар-биле калы, делегейин бүгү депшилегил кичилер-биле калы бистин чуртун удузтары демдеген турар. Чүге дээрге оң демисели, чогаалдагызы бүгү ажылды кижя төрөлгегенге хамараржыр.

Бо француз чогаалчы артист «бүлгө өзүп», литература-философту билигин чедип алган. Оң баштайгы чогаалдары 1895 чылда лириктик шүдүктөр чылдазы ном кылдыр үнгөн. 1908 чылда оң «Тамы» деп романн парладтынган.

Барбюстун үзөл-бодалыга болгаш чогаалчы ажылыга делегейин бири дайыны улуз салдарыг болган. Ол дайыга Барбюс боду эки-турачы чогаал карышкан. Ол салдарын болгаш талазы-биле херечия болза оң «От» деп чогаалы боду. 1916 чылда үнгөн ол реалисттик өшөктөр дайын чорудулгазынын чурумалдары болган. «От» деп чогаалдын маалылары — солдат шыялы кеткен бөдүн кижилер. Делегейин бири дайымынын эжекежи характерлиг чорун Апри Барбюс ол чогаалына көрүскен болгаш ол чогаал

АНРИ БАРБЮС

(Төрүттүнгенинден бээр 90 чыл болганынга)

нитиге негелдиргип апарган. 1919 чылда үнгөн оң «Чырык» деп романы ортумак чергенин кижизинин мегелеринин оттушкуну көргүскен.

Бо алдатынган чогаалдарын В. И. Ленин беди-биле үнелен. «Массаларда революстуг меледептин эвезделигин кайда-даа массалык боду турарынын онза тодаргай байлалдарын бирээзи кылдыр Апри Барбюстун «От» болгаш «Чырык» деп романнарын санап болур» — деп, Ленин 1916 чылда бижээн.

Барбюстун чогаалчы методунун озагай байдалдарын оң кыска чогаалдары илередип турар. «Бистер», «Чуректин бузуңчуга», «Күжөшкүн», «Шынын тоожулар» деп аттар-биле яны-бүрү чылдарда үнүгүлөн расказлар чылдалары чогаалчынын ол яны-бүрү үелери бодушкуннары калчаар көрүп, канчаар үнелеп, оң үзөл-бодалы чоорту канчаар тургустунуп келгенин херечиялар турар.

Шеригден халашкан сонда Апри Барбюс чечен чогаал болгаш хей-нитини ажыл чорудулгаже шуут ханылап кирген. 1917—1920 чылдар үеленде оң публицисттик чүдүдери колдуунда-ла миллиарзмге, калпалызмге удуз. Советтер чуртун камгалаар демисел болуп турган. Ол чүдүдөр 1920 чылда «Демиселин чугаалары» деп ат-биле ном кылдыр чугааларын. Россияга дашкыны интервенцияга удуз Барбюстун чүдү ол номда онзагай бооп турар.

дээрге корум-чурум-дур» деп Барбюс чугаалаан. «Кларте» деп организацианын киржикчилеринин аразына идеялыг чөрдөөлөр ханылап кээрге, организациа дүшкөн болгаш 1923 чылда Апри Барбюс Коммунист партиянын кежигүтүнө кирген.

Барбюстун организацианын «Кларте» деп журналга Октябрьдин социалисттик Улуз революциянын утка-шынарнын болгаш чедишигиинин дугайында чүдүдөр үргүлүп парлаттынын турган. Капиталисттик нитилелин буураашкыга киргенин Барбюс билгеш. социалисттик тургузушкунуңе кичээлгеп көрүп, «орустун шыны камгалааш, кижя төрөгетинини шыны камгалааш» деп кийгириш турган. Социалисттик тургузушкунга Апри Барбюстун бүүдүргө «Грузияга чүң бүүдүргени бодур» деп, 1929 чылда үнгөн оң ном тодаргай чугаалап турар. Ол номну бижон соугулазы болза СССР-нин хой националдыг күрүнезинин националдулук хөгжүдүлгезинде чедишигиинин даштыгы номчуктуга көргүзөр болгаш өң-биле барыш чүдүгү раскасыг кижилеринин хоп-меледин илередири болуп турган.

Реакцияга удуз Барбюстун могошылда чок демиселги турганын Балкан чурттарына ак террор дугайында оң «Батүгүлдү» деп ному херекчелер турар. Учен чылдарын бирги чартында барыш чүдүгү чурттарына фашисташкыны-биле холбаштыр Апри Барбюстун хей-бияты ажыл-чорудулгазы удузтар аразынын элден каш конгрестерин өргүткөнүгү чүдүгүгү сурагалыг чамдык ажылдакчылары, чогаалчылар, яны-бүрү политиктиг үзөлдүг кижилер кирген. Ол организацианын кол соугулазы миллиарзмге удуз демисел болуп турган. Социал революциянын талазыне кирчелер деп нитилелинчиге Барбюстун кийгириши «Дүп чоктан чырык» деп оң чүдүгүнде илереттинген. «Революция

ганизастары-биле холбашкан. 1932 чылда Амстердамдын дайыга удуз конгреси, 1933 чылда Париже анык-актарын дайыга удуз конгреси, 1935 чылда Париже культура кангаланын чогаалчылар конгреси болуулаан. Ол конгрестеринин организациаларын бирээзи Апри Барбюс болган.

Апри Барбюс Совет Эвилелинге 1927 чылдан 1935 чылга чедир үеник дургуунда беш уаза чораян. Бистин чуртувунуңе чедишигиинин ол сөрүк кириниши-биле мегүлдөп, оң дуржулазын көргөш, бугу дегелгее социализмдин болгаш коммунизмдин тиилеринге ханызы-биле бүүдүргөн.

Сурагалык француз чогаалчы, коммунист 1935 чылда өкпте легитимниң Москвага чөгез. Оң француз компартиянын шийтпиринде Париже апарын хөвөрүткө. Апри Барбюстун мичан-биле холбаштыр дегелгенин хей-нитилин сурагалы ажылдакчыларынын ий-жөөн чүдүдери, чугаалаан демдегелери француз чогаалчынын кайды хере шыларантай демиселчи болуп чоранын херечиялар турар. Оң мичан-биле холбаштыр Максим Горький мичан деп бижээн: «Апри Барбюс мичан кижилерге мөчөөн хун дээр, оларнын ажылын үзүп-түрүрүн эгези, ол ажылдын революстуг удуз-дузынын калбарынын бөгү болгаш күштелеринин эгези болур».

Коммунист чогаалчы Апри Барбюстун амылрал дуржулазы, демисели, оң күзөл-соруу бугу чурттарын ажылчы чоннарынн салгалчыларыга үзөгөр болуп, капиталисттик кулданыгын кижя төрөгетинин хосталгазы дээш демиселге кийгириш болур.

СУД ЗАЛЫНДАН

Кажар оорлар шийттирген

О. Тас-оол, Б. Ондар олар өрткен чылдын июньда Танды районун «Тилдеге» совхозунда рабкооптун № 1 магазындин 37 шакты, 890 рубльди оорлаанар. Магалин эрге-лекчи Поломотов дээрин ол чорукту ажылааш, сандыгы кадай Акчулова-биле ийлон 6 халрак Волканы чамында дээр салдыжы Гордеевага апарын. 406 рубльге сатырмыш, бир халрактын өртө 67 рубльди алаа берген турганар.

Кооперативтин аңузуш мынчаар кажар арга-биле оорлап турган оор-ларын хөвөрүткөн Тыва АССР-нин Дөди Сулуунун суз коллегиязы чокта чаа көргөн. О. Тас-оол биле Б. Ондарын калымын-ла 6 чылда, Поломотовту 2 чылда элпн чазалар күш-ажыл колданышты, магалиннин танынылы О. Лопсанни 1 чылда элпн чазалар күш-ажылга, Акчуловами 2 чылда, Гордееваны 1 чылда шенелгее шийткен.

М. ШУР-ООЛ.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Кинотеатрларга

- БӨГҮН**
- «НАЙЫРАЛ» «Шортанның чарлыгы-биле» 10, 12. «Хеймер надайы» 2, 4, 6. «Чаныг ады» «Виктория» 8, 10 шактарда.
 - «ВОСТОК» «Таварыга болган ужурамылга» (делген акранныг) 11, 15, 3, 15, 9, 15. «Французтарның - Американы көргени» 5, 15. «Боттанган мүзөл» «Французтарның Американы көргени» 7, 15 шактарда.
 - «КАА-ХЕМ» «Тимур болгаш оң номанды» 11, 15, 1, 15. «Яблоко роздара» 3, 15, 5, 15, 7, 15, 9, 15 шактарда.
 - «НИСЕЙ» «Кометанын матрозу» 2, 30. «Алдыңын эрге-чагыргазын-да» 4, 30, 6, 30, 8, 30 шактарда.
 - «ЧАПЫ КИНОТЕАТРГА» «Баштайгы ынакшыл дугайында тоому» 5, 7, 9 шактарда.